

“(Nyári hó.) Egy csongrádmegyei faluban, Anyáson, mint a „Sz. H.“ írja, hó esett. Különös játéka a természetnek, hogy ugyanazon helyen majdnem egy időben az egyiptomi hőség és szárazság Szibéria fagyával és havával oly könnyen egyesül.

Helyre igazítás. Lapunk legközelebbi 28-ik számában, Ráth Károlynak a „Hédervári-kápolná“ról irt cikkében, az 5-ik oldal 3-ik hasábjának 3-ik sorában, Szent István helyett Szent László olvasandó.

Adakozások. A Vasárnapi Ujság szerkesztéséhez mult heten beküldetett:

Az inséghen szenvedő alföldiek számára: Szilágy-Somlyórol Kovács László ur 100 ftot.

Ezen összeget az orsz. gazdasági egyesület utján juttatjuk rendeltetés helyére s adakozó Kovács László urnak, kinek nevével a Vasárnapi Ujság „adakozási“ rovatában már annyi jótékony czél találkozott, az emberbaráti segély-összegért nyilvános köszönetet szavazunk).

Lisznay Kálmán úrúdi számára, Bajáról, Papp Zsigmond ur által, mint a G. P. ur családi körben töltött Péter estjének eredménye, 36 ft.

Nemzeti színház.

Péntek, július 10. „A szerencse gyermeke.“ Jellemrajz 5 felv. Irta Birchpfeiffer S.

Szombat, július 11. Stéger felléptével „Lammermoori Lucia.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerzte Donizetti.

Vasárnap, július 12. „Két pisztoly.“ Énekes népszimű 3 szakaszban. Irta Szigligeti.

Hétfő, július 13. „A szivtelen férfi.“ Életkép 3 felv. Franciaából fordította Bányai. Zilált, zavaros szerkezet, erőtlén jellemzés, szellemtelen párbeszédek jellemzik ez új fordított darabot. Két-szeresen kárhóztatjuk színrehozatalát, mert míg egyrészl a közönséget untatta, másrészl a be-tanulásra fordított idővesztégetessel, a műsor-ozatban ismét egy eredeti darabot tolt hátra.

Kedd, július 14. „Bánk bán.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerzte Erkel F. Stéger mint „Bánk bán.“

Szerda, július 15. „A szivtelen férfi.“ Életkép 3 felv. Franciaából fordította Bányai.

Csütörtök, jul. 16. „Don Caesar de Bazan.“ Dráma 5 felv. Irta Dumanoir és Dennery.

Budai népszínház.

Jul. 10. „A falusiak“ Vigj. 3 felv. Irta Szigeti.

Jul. 11. „Tíz leány és egy férj sem.“ Operette 1 felv. Előtte „Orestes és Pylades.“ Francia vi-gjáték 1 felv.

Jul. 12. „Tíz leány és egy férj sem.“ Operette 1 felv. Ezt megelőzte „A dajka.“ Operette 1 felv. Zenéje Offenbachtól. Az első új operette ugylátszik, nagy mértékben megnyerte a közönség tetszését, mit, a zene kedvességén s a szöveg elég mulatságos voltán kívül, nagyrészen a jó előadás-nak is köszönhet. Egyedül Líbera G. ellen lehet kifogás, aki Csalmajaitól az „Esztergomi Ujság“-ban megjelent „Legujabb divat“ című verset, valóságos prózában s rendkívül bágyadtan sza-valta. Csodáljuk, hogy a népszínház rendezőségénél nem akad ember, a ki nagyobb böltsáira a pró-bákon előre figyelmeztesse. A vers hazafias volta azonban nem tévesztette hatását.

Jul. 13. „Pelekesi notárius.“ Énekes bohózat 4 felv. Gaálról.

Jul. 14. „Chouffleuri ur otthon lesz.“ Operette 1 felv. Ezt megelőzte „Fehér Othello.“ Bo-hózat 1 felv. Fordította Bulvyoskyné.

Jul. 15. „Stern Izsidó, a házaló zsidó.“ Énekes népszimű 3 felv. Németből fordította Virágh Gyula.

Jul. 16. „Tíz leány és egy férj sem.“ Vig operette 1 felv. Francia szöveg után magyarosította Latabár. Zenéjét szerz. Suppé. Ezt megelőzte „Eleven-holt házaspár.“ Vig tréta 1 felv. Lebrün után fordította Telepi Gy.

Szerkesztői mondanivaló.

6688. Bécs. Gy.—Örvedetes meglepetésünkről mind-ádig egy szót sem szólnak, s nem szólhatunk, míg az illető adresset pontosan meg nem tudjuk ön szivessége által.

6689. Szamos-szeg. K. S. Amellet kell maradnunk, a mit egyszer kijelentettünk. A polemikát a P. U.-ban tovább folytatni nem lehet. Egyaránt tiltja ezt itt tér, idő és küzdelem. Sajnáljuk, hogy ön ohajtsának meg nem feleltünk.

6690. L. Sz. Miklós. Sz. Gy. Kivánátát igen szívesen teljesítünk, de az ohajtot utánjárás egészen körünkön kívül esvén, csak véletlen szerencse esetében ígérhetünk némi eredményt.

6691. Siklós. N. A lapok úgyge el van igazítva; téve-désből maradtak el a számok. Egyébiránt 10 + 7 + 3 = 20 ft. Tehát az a követelt 1 ft. nem létezhetik. — Többet más után, ha lehet, személyesen, a miről még mindig nem mondtunk le, sőt a mihez most már sokkal biztosabb a kiltásunk.

6692. Pécs. S. J. A V. U. ez idei első félévi folyam-a még kapható.

6693. Szege. Sz. L. A cikk kiadása talán már a legközelebbi számban fog megtörténni.

6694. Szécsény. Sz. E. Fogadják önök az igaz rész-vét öszinte nyilatkozatát részünkről is.

6695. Hanva. A legerélyesebb intervencio megtörtént; a sikerrel kezessé nem mernénk. Az addigi mulasztásnak, melyről mi már nem is almodtunk, senki sem tudja urát adni. Atalános volt a csodálkozás.

6696. Keresztes. P. M. Az akadályok olyanok, mik

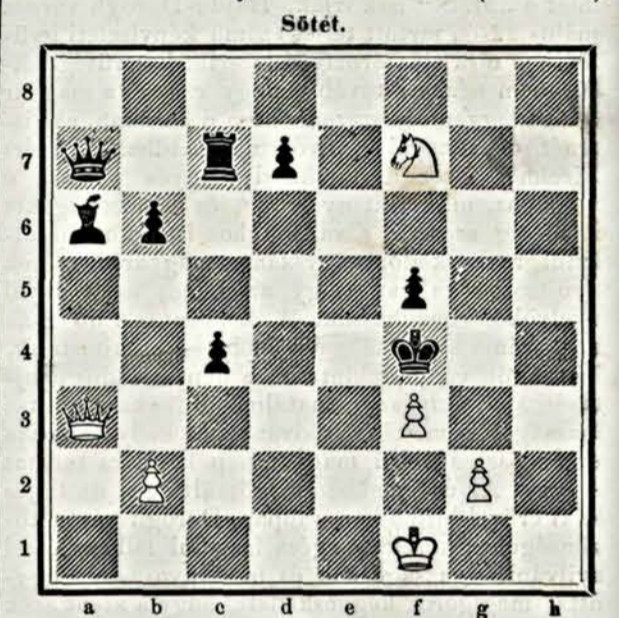
ellen nincs küzdes. Ha ön legyőzi a könyvvel, mi majd könnyen elbánnak a cikkkel.

6697. Nem közölhető művek : Liszeec. — Három halott. — Egy porszem. — Csipkebokor tuskéje. — Az éji ór.

— A Vasárnapi Ujság régebb évfolyamai : Eladó: Az 1855—1862. évi folyamok, csinosan bekötve. Minden kötet ára 8 ft. — Bővebben értesít e lapok szerkesztősége.

SAKKJÁTEK.

181. sz. f. — Bayer Konrádtól (Bécsben).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 181-dik számú feladvány megfejtése. (Lloyd Sámueltól Amerikában.)

Világos. Sötét.

1. F c 2 - a 4 F - b 8 vagy H - b 6 A)

2. H b 5 - d 4 tetszés szerint.

3. H - vagy gy - t mat.

A) 1. B b 6 - lép B)

2. H f 4 - g 6 t K e 5 - d 5

3. H b 5 - c 7 t mat.

B) 1. tetszés szerint.

2. H b 5 - d 6 tetszés szerint.

3. H d 6 - t mat.

Helyesen fejtették meg. Vessprémben: Fülöp József.

Kis-Kürtösn : Csomoczy Károly. — Vácson : Niczky Pál.

Mátra-Vasváry : Giesinger Mór. — Pécselt : Rik-kay János.

Tályán : Nagy Lajos. — Felső-Pencsen : Endrődy Géza.

Pesten : Csékelő György. — Zajmakon : Weisz Fülöp.

Kun-Sz. Miklóson : Bankos Károly. — Egerben : Tilkovszky F. — Szili-Sárkányon : Hőgyési Pál.

TARTALOM.

Thiers Adolf (arczkép). Néném asszony térjen már észére. Sós Miklós. — A csonka kar (folytatás). Boosky Pap L. — Az egyiptomi mumiákról. Kovár Gábor. — Az al-vázai fűrdő (képpel). Nemes Albert. — A hamburgi kiállítás (képpel). — A mária-családi kolostor leégése. — A magyar iparosok köréből. — Egyveleg. — Tárház: Egyház és iskola. — Közintézetek, egyletek. — Közle-kezés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi ujság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szer-kesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Table with columns for dates and events: Hó-és hetinap, Katholikus és Protestáns naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, Nap, Hold.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok előfizetési föltételei.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt postán küldve, vagy Buda-Pesten házhoz hordva:

Félévre (július—december) 5 forint. | Negyedévre (július—augusztus—sept.) 2 ft. 50 kr.

Csupán Vasárnapi Ujság : Csupán Politikai Ujdonságok :

Félévre (július—december) 3 forint. | Félévre (július—december) 3 forint.

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala

(Pesten, egyetem-utca 4-ik szám.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten, 1863.

Pest, július 26-án 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:

Egész évre (január—december) 10 ft. Fél évre (július—december) 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság : Csupán Politikai Ujdonságok :

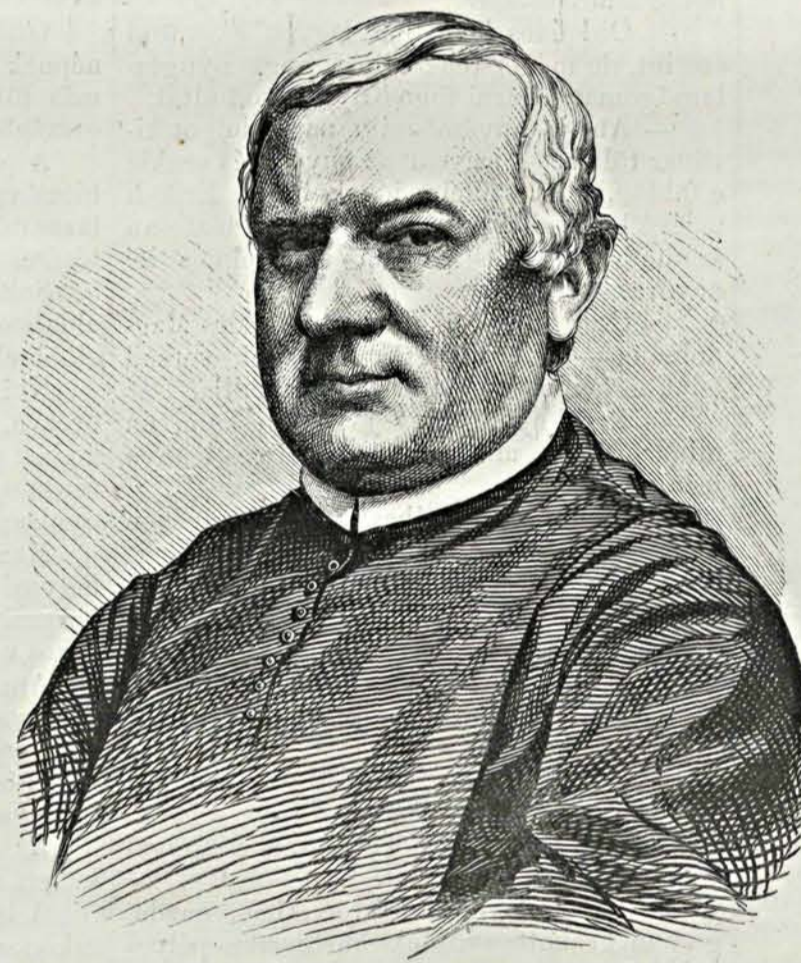
Egész évre (január—december) 6 ft. Fél évre (július—december) 3 ft.

Beély Fidél.

(1807—1863.)

Június 20-án kinos betegség után a halál a magyar egyházi rendnek egyik díszét, iro-dalmunknak egy hő munkását ragadta ki közölünk. Ezen férfiú Beély Fidél volt, a szent Benedek-rendnek közzei székház-főnö-ke, s a magyar tudományos társaság levelező tagja. A legjobbak egyike zárta be szemeit, a haza, egyház, s irodalom oly vesztéséget szenvedett, melynek híre a haza távolabb vi-dekein is fájdalmas viszhangot fog kelteni.

Beély Fidél (régii nevén Briedl) született 1807-ben jul. 5-kén Szé-kesfehérvárt, hol atyja polgár és kereskedő volt. Elemi s középtanodai pályáját születése helyén 1816—1822-ik évek közt futván be, ugyanezen évben a sz. Bene-dek rendjébe vétettet fel, hol rendes tanulmányain kívül, sza-bad óráiban szomjas szelleme, a magyar írók olvasásában keresett kielégítést. 1830-ki aug. 6-kán pappá szenteltetvén, következő évben a bölcsészeti tudorságra készülvén, ezen határozatában azon-ban közbejött súlyos betegsége megakadályozta. 1832-ben a bakonybéli apáttá kinevezett Guzmits Izidor kivánatára az ak-kori fő-apát Kovács Tamás által Bakonybélben, nevelés, tanítás, tanmódszer, szép- és oklevéltan tanárává neveztetett ki, reá bi-zatván egyszermind az apátság könyvtára fölötti örködés is, melyet rendezni főbb gondjának is-mert el. Élénk széptani érzékkel bírván, említett foglalatosságain kívül, tevékenységét a kertészet különféle ágaira terjesztette ki; már ekkor is, mint későbbben, a természet és művészet öszhangzó párosításában törekedett esztetikai vonzal-mának tápot nyújtani. A bakonybéli és kö-zzei szerzet-kert csinosságát, szépségét, czél-szerű beosztását egyedül az ő izlésének, s fáradszatos szorgalmának köszöni. 1848-ban a bakonybéli tanfolyam megszűnván, az apátságí javak igazgatása reá ruháztatott. Ezen feladatának is tökéletesen megfelelvén

BEÉLY FIDÉL.

mely az „Erköcsi nevelést“ tárgyalja, 1835-ben az Egyházi-tárban jelent meg, mely után növekedő kedvet nyerve, tollát más folyóiratoknak is gyakrabban felajánlotta. Guzmits barátjának halála után Kovács Ta-más főapát meghagyására az Egyházi-tár hátra levő fizetést ő szerkesztette. A szor-galmas, szép tehetségű férfiut irodalmi érde-

mének elismeréséül 1839-dik évi nov. 3-án a tud. társaság levelező tagjává választva, ezen megtsziteletés újabb ösztön és buzdításul szolgált neki irodalmunkat gazdagítani. Az elhunyt dolgozatainak száma oly jelentékeny, hogy emlékének szentelt ezen sorok azoknak csak szük és korlátozt áttekintését engedhetik meg. Önálló munkái Guzmits Izidor eletrajza. Pest, 1839. Alap-nézetek a nevelés, a leendő nevelő s tanítóról, különös tekintettel a tantörténeti viszontajtsága és lite-raturájára. Pozsony, 1848. Kül-tészeti képek: Pest, 1837 és 1838. II. kötet. Ezekon kívül a már előbb és utóbb megjelent s szá-zat tulhaladó esztetikai, philoso-phiai, vallási, philantropiai, neve-lés, s a tanszakba vágó értekezé-sei, melyek az Egyházi-tár, Athe-naeum, Tudománytár, Religio és Nevelés, Életképek, Regélő, s más folyóiratok hasábjain láttak vi-lágot.

Ezen valóban sok oldalú tudományossággal, s tiszta logiká-ival irt dolgozatok a fáradszatos férfirnak vas szorgalmát még nem merítették ki, mert kézirat-ban mintegy harmincz értekezése, s egy terjedelmes munkája — melynek czime : „Magyarország egyházi rendje pénzbéli, és egyéb jótékonyági példának gyűjtemé-nye“ — maradt fön.

A tudományok oly gyors ha-ladásu fejlődésnek indultak korunkban, s a szellemi erők által létrehozott eredmények tömege oly nagy : hogy egyesek művei, ha bár tekintetre méltó jelenté-kenységgel bírnának is, a szel-lemi nagy áradatban könnyen el-merülhetnek. Beély irodalmi termékei tartós becszel fognak bírni mindig azok előtt, kik a nevelés fejlődésébe be levén avatva, az emberinem boldogításának ezen ágára irá-nyozzák munkásságukat, s kik nemes hivatá-suknál fogva bizonyosan gondoskodni fog-nak arról, hogy az elhunyt által a nevelés földébe hullatott magvak s ereje egész fel-

áldozásával apolt csirák el ne satnyuljanak, hanem ép virággá fejlődve, egykor a haza számára gazdag gyümölcsöket adjanak.

Távol a diosőség hiú vetélkedésétől, az ész hamis tüntetésétől, mely szelleműs férfiaknál is az erkölcsi határokat gyakran távolabb szokja mozditani, Beély irodalmi tevékenysége, ugy magánéletének vonásai, szive nemességétől, lelke szépségétől a nevelés ügye iránti lelkesedéstől, az ifju nemzedékhez vonzó szeretetétől s félreismerhetlen hazafiu kötelességétől kölcsönöztek eredetüket. Őszinte, szülnést nem ismerő természet, szeretetűs kebel birtokában, igénytelen szerezésére s előzékeny szivessége valának a közegek mindenkit kötelezni, kik őt ismerni, s azért szeretni, s tisztelni tanulták. Ezen ritka tulajdonok magyarázzák meg leginkább azon általános benső részvétet, mely őt végnegyodalmára kísérte. A hazának egyik jelesebb fia volt. *Chernel Kálmán.*

Nyarban.

Forrón süt le a nap a vidékre,
Fénysugárt sző a víz tükörére.
Füzfá lombja hajlik hús hab-ár-ra;
Hús hab-ár meg csókot hány reája.

Szöke hullám, hajló füzfá mellett —
Lanya szellő sárga tengert renget,
Sárga tengert, szép arany kalászból —
Hangzik a lég pitypalatý dalától.

Ring a sárga hullám, földre hajlik,
Tul az éren keszkenő piroslik;
Lebben a szél, hangzik a dal épen —
S zengi: „kaszás-csillag jár az égen.“

Peng a sarló, dől a buza szála,
Földre fekszik szép arany kalásza.
Kedv dagasztja a munkásnak keblét —
Teljesedni látván szép reményét.

Annyi gondolat van most szivében...
Nem tudná kiöntni szo-beszédben;
Mozdul ajka, s feltekint az égre,
Hála könyve tör fel a szemébe.

Hajlik a nap; hosszabbul az árnyék,
Hosszu sorban állnak buza kévék.
Nagy keresz tetőn a varjú károg —
Lenn hűsében nagy nyul alszik álmat.

Sir a csengő, szól a nyáj kolompja,
Méla dalt zeng bús jávor furolya —
Szép juhászlegénynek a kezében —
Nyája mellett, illatos mezőben...

Távolabb az erdő hús homálya,
Suttog a lomb, szellő fűt reája.
Gerle kacozzan, fűtyent az rigó-hang —
Jós kakuk-kialtás rá a vízhang.

Erdő szélén, buzaföldek mellett,
Szilaj tulkok csordája legelget.
Barna botját kurjogat reája
S felkőnyököl szép görbe botjára.

Távol, messzi, szép sík rónaságon —
Délbáb reng téres pusztaságon.
És azontal elmosódik képe,
Ködfal áll a szemlélő elébe.

Majd biborszint ilt a nap sugára,
Bucsu-csókját sík mezőre hányja.
Vége lesz a lenge délábának,
A rigó, kakuk, s pórlány dalának.

Néma, siri esend lesz a vidéken,
Hüvös alkony fátyolt von rá szépen;
S nap hevében izzadó szemére —
Édes álmat hord az éj tündére. —

Csizi János.

A csonka kar.

Történeti beszély. — *Írta: Boeckay Papp Lajos.*
(Vége)

A szives házi gazda vendégeivel mulatott; javában folyt az aranyedv, a kellemes ízű szerelmi arany billikomokban pompázott, az étel képpen volt, s csak a bánt várták.

Erdődi — vidor kedélyével ellentétben, — borus arcezzal nyitott be.

A gazdag ebéd végeztével mindenek hallatára ősi szittya szokás szerint, a bán fölvette billikomát, s annak tartalmából keveset kilocsantván, figyelemre hívta a vendég-koszorút, s egész ünneplésséggel megkérte Magdolna kezét.

Magdolna épen készülöben volt az asztaltól, midőn a távolról sem várt igéket meghallá, fülig pirulva állt föl, távozni akarván.

Zrinyi Ilona leánya után nézett, s a hánárból, a fokokint növekedő zavarból kimentendő, a liktariumok, s aszalványok feladására kérte föl, — mialatt a külső szobákban keblének fölzaklatott árjai lecsendesültek.

— Magdolna leányom te kissé zavarba jöttél Erdődi férfias nyilatkozatán, szolt az anya mosolygva.

— Kedves jó anyám, meglepett a váratlan esemény, s annyi idegen vendég előtt a megpirittatás — megvallom — kedvetlenül hatott reám.

— A köz-szokásnak hódolnunk kell édes leányom, — jer, bátran, ha isten úgy rendelte, hogy Erdődi neje légy, semmi áron el nem kerülheted.

Azt ugyan bátran megvallhatjuk, hogy a bájos hölgyet nem most kapta meg azon gondolat, hogy ő még valaha Erdődi neje lehet; erre elég okot szolgáltatott a bán gyakori látogatása, czélzásai, akarva és akaratlanul elejtett szavai: azonban mégis pirulnia kellett azon csodálkozás közben, hogy a gonosz Erdődi, négyeszköz akaratát vele soh-sem közölte nyilvánosan, hanem sejtetni engedé.

— Kedves jó anyám! engedje el nekem azon kötelességet, hogy oda visszatérjek, hol megpirittatám!

— Oh! édes leányom, legyen akaratod szerint, de mégis teheted azt, hogy nyugtalanságomat fedezni fogod nyíltságod által.

— Ah! jó anyám! mily nagy dolgot kívánsz tőlem, — szivem az enyém, és senki e földön, s ha szüileim jónak látják Erdődi nejét, én megnyugszom, s biztosan számolhat kedves anyám engedelmes leányára.

— Csak ennyit akartam tudni édes Magdolnám, — s én intézkedni fogok sorsod felől, mikép azt anyai érzetem sugallja.

— Igen! igen! édes jó anyáskám, én mindenben, és mindenha engedelmes leánya leendek.

Zrinyi Ilona tartásában büszkén, szivében lelkesült örömmel távozott.

A vendégség késő éjig nyult. Tahi uram álmatlanul virrasztotta át az éjszakát.

Erdődi álmában galambokat és aranyos madárkákat fogdosott.

VI.

Egy hó mulva újra Tahi uram kastélyában találjuk Erdődi bánt.

Fényesen kivilágitott teremben, gazdaga megrakott asztalok körül ünneplés ruhákban, ünneplés arcu vendég-koszoru ilt, jobbról a horvát urak, balról a bájos Magdolna, mellette Erdődi, Frangepán György örömeinek és bánatainak hű osztályosa, s több magyaroni főurat foglalák a helyet.

A tágas udvar és környéke cizra hintók-és bámuló nép-csoporttal volt tele, kik a környék szegényeinek, árváinak jötevőjét veszték ezuttal, levén Tahi Magdolnának nászünnepléje a daliás Erdődi bánnal.

Javában folyt a vigalom, minden arezon öröm sugárzott, midőn Szomszédvára felzaklatott lakosai rémült arcezzal futottak a kastély felé teletorokkal kiáltván:

„Itt van Gubecz, itt van Gubecz!!
A rémkiáltás fölhatott egész a palota zsufolt termeibe, hol az egész násznép ijedten, zavartan kapdosott uti öltönyéhez.

— Nyugodtságot, és kitartást kedveseim — szolt az öreg Tahi Ferencz — ezek a nyugtalanok Gubecz parasztjai, kiket Gregoriáncz Ambrus uram uszított a nyakamra, de fogadom, ennek is elhozom még a karját, melyet reám oly gyakran emelget, legyenek békével, és nyugodtan, szétérek a rakonzátlankodó tömeg fölött, mondá a haragtól kigyult öreg, fegyvereivel körülövezve széles derekát.

— Uram atyám, engedje e szép kötelességet nekem, huszáraim, mikép hallom, már zugva morgognak oda lenn, s várják parancsot! kére a bán a hevesen készülő öreget a maradásra.

Na — jó — fiamuram, engedek tudom egy fiatal vezér több tiz maródnál, de azért a huszárok után magam is elballagok lesipecsenyére.

— Péter! ne hagyj el, istenem!
— Öreg, öregem, félek bajba visz tulhevességed, azok a parasztok csak ittas fél-eszüek!!

— Kedvesem! nézz atyánkra, kit hadra teremtett istenünk, nem hagyhatom el őt bajaiban, megment szerelmed, szolt a bán átölve kedves nejét.

— Nem hagyhatom e kudarcot házam szennyétől Ilonám! bocsáss kérlek utamra! kiáltott a hős és kirohant az ajtón.

Künn esata-lárma, félrevert harangok zuga-hallatszott. . . .
Gubecz és pártosai néhány házat felgyujtva eltűntek Szomszédvára alól.

Gubecz Máté azon elégtelenség, pártnézet, régiség-gyűteményei közt ott volt a két csonka kar, mely az utódokat emlékezteté Omer bégre, és Gubecz Mátéra, kikkel oly sok baja volt a jó öreg vitéznek.

Az alvás és álmódás.

Az alvás a szó legszorosabb értelmében mindennapi tünemény; és mégis vajmi kevesen vannak, kik erről helyes, tiszta fogalommal birnak. Az alvással pedig az álmódás a legszorosabb kapcsolatban áll, úgy hogy ez amaz nélkül tulajdonképen nem is, hanem csak átvitül értelemben létezhetik. Ki nem tudja: mennyi balvélemény uralkodik még most is az álmok körül, és pedig nem csupán a tudatlanok közt, hanem az ugynevezett műveltebb körökben is? Egyik jövő sorsát akarja álmaiból kimagyarázni; másik azt hiszi, hogy a bekövetkezendő eseményeket fejtheti meg álmaiból; ismét másik az álmában látott számokat sorsjátékra tevén, ezuton akar meggazdagodni, és sokszor a mi kevese volt, azt is elveszti.

Ugy hiszem, ennél fogva örömmel veszik e lapok olvasói, ha egy újabb német népszerű író előadása nyomán a két tüneményt könnyen felfogható módon megmagyarázom.

A bán tekintélyes hadsereget küldött a rakonzátlankodók megsemmisítésére, Keglevics Mátét és Alapi Jánost küldvén ki ellenök; az öreg Tahi Ferencz közzvényben szenvedett, s e nyavaja annyira tehetlenné tette az agg hőst, hogy ki sem jöhetett kinyoszolyájából, csak Erdődiiben kereste e várt a villámhárítót.

Keglevics és Alapi rendezett hadaikkal megindulának Stubiczára.

Osszerontott a két tábor. A Gubecz pártosai sokkal állhatatosabbak voltak, mint

azt ily gyűlevész hadtól várni lehetett volna, mindazáltal mégis a rendezett erőnek engedni valának kénytelenek, s futásban ke-restek menekedtek. *)

Iszonyu vérontás vetett véget az ütközetnek, sok fogoly és zsákmány lón a győztesek babéra.

A két vezér az elfogottak füleit és orrait lecsonták, szabadon bocsátá, s a hadi zsákmánnyal győzelmesen tértek Erdődi bához.

Egy külön szekéren talpig vasban, békoban irtóztató kinok között ilt a gyász-vitéz, Gubecz Máté uram, kit élve vittek Erdődi elé.

Győzelmi jelvényül mit vihettek volna kedvesebbet, mint magát a pártos vezért.

Erdődi megkérdezte ipját, Tahi uramat, hogy fogva levén Gubecz uram, melyik részét kívánja? fejét, lábát, vagy az egész embert? most már oly helyzetben van, hogy kedves ipának szolgálhat vele.

Tahi uram a végsőt járta már, de mégis felvillanyozta a kedves hír, hallván: hogy legnagyobb ellene, ki őt annyiszor háborgatá, végre elveendő illó jutalmát.

„Csak az egyik karját küldje el fiam uram, azt a jobbikat, melylyel annyiszor kardot mért ellenem a nyavalyás, — szolt az agg ágyából fölemelkedve.

Erdődi megmosolyogta ipának kérését, de nem akarta ebben kedvét szegni, mivel tudta a jó öreg gyengéjét, hogy az ellenség csonka karjait rakásra gyűjtögeti.

Hadd szaporítsa számát muzeumának Gubecz uram csonka tagja is, szolt, s parancsot adott a legiszonyubb tett végrehajtására.

Gubecz Máténak levágták jobb karját s azt elküldték Tahi uramnak, azután testét fölnegyelték. . . .

Tahi uram még azon évben elköltözött jobb hazába, hol nincsen elégtelenség, pártnézet, régiség-gyűteményei közt ott volt a két csonka kar, mely az utódokat emlékezteté Omer bégre, és Gubecz Mátéra, kikkel oly sok baja volt a jó öreg vitéznek.

Az alvás és álmódás.

Az alvás a szó legszorosabb értelmében mindennapi tünemény; és mégis vajmi kevesen vannak, kik erről helyes, tiszta fogalommal birnak. Az alvással pedig az álmódás a legszorosabb kapcsolatban áll, úgy hogy ez amaz nélkül tulajdonképen nem is, hanem csak átvitül értelemben létezhetik. Ki nem tudja: mennyi balvélemény uralkodik még most is az álmok körül, és pedig nem csupán a tudatlanok közt, hanem az ugynevezett műveltebb körökben is? Egyik jövő sorsát akarja álmaiból kimagyarázni; másik azt hiszi, hogy a bekövetkezendő eseményeket fejtheti meg álmaiból; ismét másik az álmában látott számokat sorsjátékra tevén, ezuton akar meggazdagodni, és sokszor a mi kevese volt, azt is elveszti.

Ugy hiszem, ennél fogva örömmel veszik e lapok olvasói, ha egy újabb német népszerű író előadása nyomán a két tüneményt könnyen felfogható módon megmagyarázom.

A bán tekintélyes hadsereget küldött a rakonzátlankodók megsemmisítésére, Keglevics Mátét és Alapi Jánost küldvén ki ellenök; az öreg Tahi Ferencz közzvényben szenvedett, s e nyavaja annyira tehetlenné tette az agg hőst, hogy ki sem jöhetett kinyoszolyájából, csak Erdődiiben kereste e várt a villámhárítót.

Keglevics és Alapi rendezett hadaikkal megindulának Stubiczára.

Osszerontott a két tábor. A Gubecz pártosai sokkal állhatatosabbak voltak, mint

1. Az alvás.

Az alvást megelőző állapot lankadságnak nevezetük; ekkor azon idegek, melyek a test tagjait és érkeiket működtették, elgyengülvén, e működést nem képesek folytatni.

Azonban az alvás csak a nagy agyvelőben történik. Ennek megérthetése végett előre kell bocsátanunk, hogy az agyvelő két

fő végből: egy nagyobból és egy kisebből áll. A nagy agyvelő fölül van, a kicsiny alatta hátul és csak 1/3 rész akkora, mint a másik. A nagyot, mint más hasonló kísérletek némely állatokkal, különösen galambokkal tétettek, ki is lehet venni, anélkül, hogy az állat élni megszűnnék. Az alvás tehát e nagy agyvelőben történik. Azon állatok, melyek agyuk e végétől megfosztattak, szakadatlan álomban élnek, sőt külső inger vagy belső ösztön következtében előidézett mozgásaik is az álmódóhoz hasonlitanak. Sőt volt példa rá, hogy ember is élt a nagy agyvelő nélkül. Így Leubuschew orvostudor emlit egy inast, ki egy kőhajítás következtében fején nagy sebet kapott. Ennek következtében az egyik oldalon agyvele annyira megdagadt, hogy egy része a koponyaseben kijött, s ezt darabokban kellett levágni. A betegség 35-ik napján, meddig a daganat folyvást növekedett, a beteg azt a mulatságot tette magának, hogy becsületesen leitta magát, s ily részeg állapotában szerencsésen véghezvitte azon műtétet, melyhez fogni az orvosoknak nem volt bátorságuk. Nemcsak a köteléket rántotta le ugyanis fejéről, hanem a kiálló darabnál fogva az agyvelő egész beteg részét kiszakította. Másnap javulás jelei mutatkoztak, és noha a velőtől megfosztott oldalon a szélhűdés megmaradt, a beteg még is gyógyult.

Miután pedig az állatok tenyész vagy növényélete nem függ közvetlenül a nagy agyvelőtől, ez élet az alvásban még rendezesebb kerékvágást foglal el. Az üttér nem alszik, a szivkamarák minden összehúzódás után nyugoznak, nincs tehát szükségük rá, hogy alvás közben pihenjenek. És mégis az alvás megnyugtató betolyást gyakorol a sziv működésére; az érverés egyenlőbb, a vérkeringés szabályosabb lesz, és pedig oly nagy mértékben, hogy a természetbúvárok, midőn görivegen akarják a vér mozgását az állat legfinomabb erecskéiben, p. a béka lába uszóhártájában vizsgálni, akkép érik el leginkább céljokat, ha a békát a nagy agyvelő eltávolítása által mesterséges álomba helyezik.

Alvás közben a sziv nyugodt verésének oka abban keresendő, hogy a nagy agyvelő és az állat tenyész-életét kormányozó idegrendszer egymással össze van kötve. E kapcsolatnál fogva a nagy agyvelőre történő benyomások, mint ijedés, öröm, félelem, harag stb. az egész idegrendszerre befolyást gyakorolnak. Ha már alvás közben a nagy agyvelő nyugszik, akkor a tenyész-életet igazgató idegrendszer minden akadályozó befolyás nélkül működik, s ennél fogva tevékenysége szabályosabb, mint ha ében vagyunk.

Innen van, hogy az álmatlanság az élet hatalmas háborgatása, mely következtében az érverésen is észrevehető.

Minthogy az, mit „érzésnek“ nevezünk, az agyvelőben lakik, valamint az „akarat“nak hazája is ott keresendő, világos, hogy midőn az agyvelő nyugszik, midőn annak működése megszűnik, sem nem érezhetünk, sem nem akarhatunk. Ennél fogva erős alváskor semmit sem tudunk az érzésekre való benyomásról, valamint arról sem, mi bensőnkben történik, és mi ében fájdalommat vagy kéjt okozna. — Minthogy pedig ekkor az akarat tehetőségét is elvesztjük, a tagok is nyugoznak, melyeket különben szabad tetszésünk szerint mozgathatunk, és valamennyi izom azonos nyugalomban részesül, melyre szükségük van, hogy újabb működésre képesek legyenek.

Ne képzeljük magunknak, mintha valóban a test aludnék. Azon nyugalmat, mely például lábainknak szükséges, midőn járás

által elfáradtak, az által is előidézhetjük, ha testünket nyugodtan lefektetvén, a láb izmainak nem kell magukat megerőltetniök. Csupán az agyvelő az, mi alszik, vagyis helyesebben, a nagy agyvelő működése szünetel, és mivel az agyvelő nyugodván, benne az akarat nem működik: csupán azért pihentetjük alvás közben tagjainkat.

Azonban az alvás soha sem oly mély, hogy valóban mondhatnók, miszerint az érzés és akarat egészen félbeszakadt. Érez az alvó is, habár nagyon homályosan, és akarat is bir, noha nagyon korlátozottal. Ennél fogva azt mondhatni, hogy az agyvelő alvás közben nem szűnik meg teljesen működni, hanem működése csak el van nyomva és korlátozott, úgy, hogy az érzés és akarat csak igen erős benyomások által éleszthető fel.

Innen ered, hogy az alvót föl lehet ébreszteni, ha érzéseire erős benyomás történik. Erős illat, erős hang, rendkívüli fényesség — habár a szempillák le vannak csukódva — valamint rázás, tisztítás stb. mindezt alvás közben is észreveszjük, és ez az agyvelőt annyira ingerli, hogy a nagy fáradtság daczára is tevékenységre készíti: tehát felkelti. Minél mélyebb az álom, azaz minél visszavonultabb és korlátozottabb az agyvelő működése: annál erősebb benyomásra van szükség, hogy a működés ismét elkezdődjék. Ebből következtethetünk, hogy azon egyéneknek, kiknél csekélyebb benyomás is elegendő a fölébresztésre, alvás közben az agyvelő működése csekélyebb mértékben van elnyomva.

Innen magyarázható egyszersmind az is, hogy midőn alszunk, akaratunk sem hiányzik egészen. Ekkor is tesztünk ugyanis mozgásokat, melyeket csak akarat által végezhetünk. Alvás közben egyik oldalról a másikra fordulunk, ha soká összehúzódva valánk, kinyújtózkodunk, ha melegünk van, kitakarozunk, a hol viszketést érzünk, vakarozunk, ennél fogva oly cselekedeteket visztünk véghez, melyek a szabad akarat kifolyásai.

Igaz, hogy kísérletek azt mutatták, miszerint lefejtett állatok is, p. békák ily czél szerű mozdulatokat tesznek; azonban az állatoknál számos alárendelt tevékenységet a hátgerinc végez, melyeket különben az agyvelőnek kell tulajdonítani, minek az embernél nincs helye. Föl kell ennél fogva tennünk, hogy az alvás nem teljesen, hanem kisebb nagyobb mértékben csak részben szakítja félbe az agyvelő tevékenységét.

(Folytatása következik.)

A madár és fészke.

Az állatvilágban egy osztály sem annyira kiváló, mint a madaraké, habár a föld minden élő és mozgó lényének alakdus változatát vizsgálhat alá vesszük is. Testállásuk, alakjuk, életmódjuk, jellemök mindannyi sajátosságok jelenségek: vérök piros, mint az emlősöké, vázok már alsóbb osztályba lejt, és sokban a halakra emlékeztetnek; miért is többen a *lég halainak* nevezék őket.

Az emlős földi vándor, a madár világkalandor és léghajós; az jár, kel, csuszik, mászik a göröngyön: ez uszik, röpked, s mint tünemény szállong a légben; az hideg, meleg ellen menedéket keres, s csak bizonyos határig képes eljutni: ennek hegy tenger nem szab határt, kineveti a telet, s ha kedve tartja, mindenfelé kelő tavaszban gyönyörködik: kivált némelyeknek repülése nagyon gyors, merész és kitartó. Fölemelkednek magasba, hol szem sem láthatja, megmeg vilám-sebességgel csapnak alá, mintha légkő hullana földre.

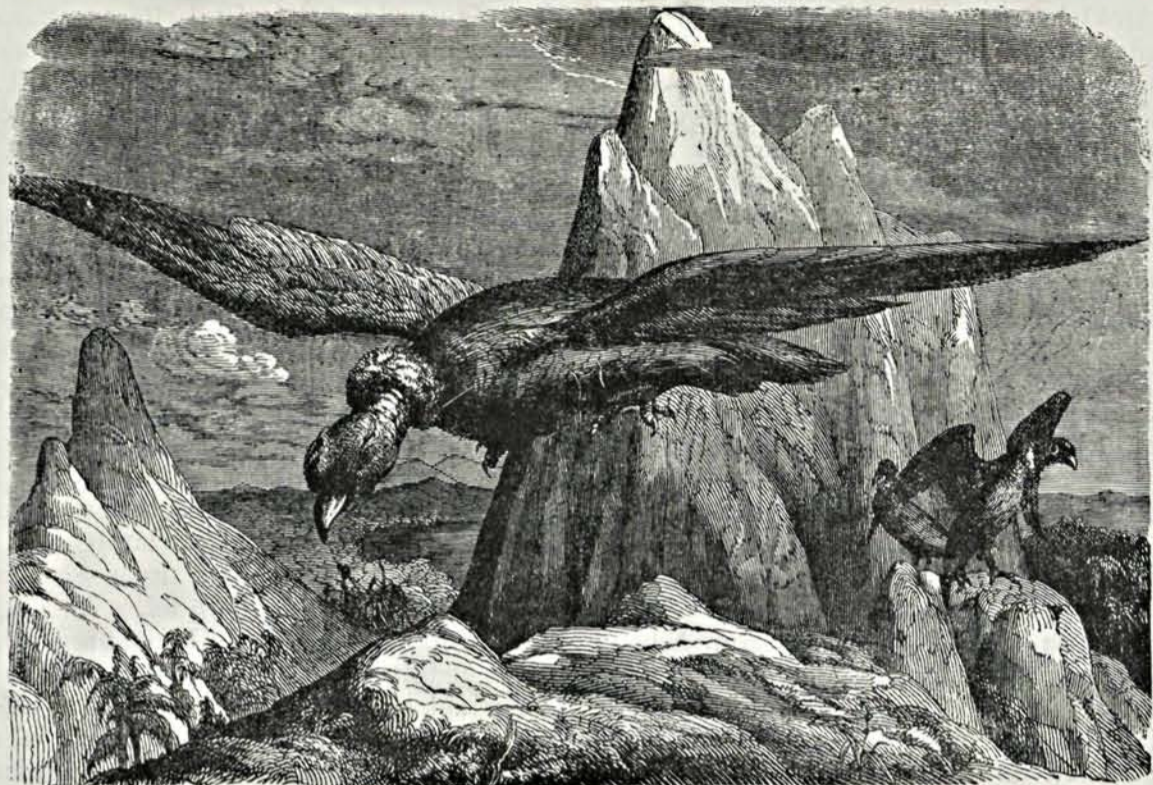
Teszem a *keselygödény* Senegalban ébred

*) Buday Ferencz p. lexicon II. db. 144. lap.

s alkonyatkor már Amerikában kalandoz. A kondor pár perc alatt majdnem minden éghajlaton keresztül. (L. 1. ábra.)

A hojsza szárnyai-ra támaszkodik, s kényelmesen járda a vizen. A vészmadár iszonyu sebeseen röptül, de soha nem uszik; a karakatna pedig egész nap ül, fejével egyre bölintgat, és szüntelen károg.

Szép repülő az ibisz is, magasra szálltában golyával vetekedik. — Hajdan Egyiptomban igen kedvencz állat volt, templomokban adtak neki szállást s halála után bebalzsamozták. Hát a penguint ne említsük? Ez állat alig ludnagyságu s hizott állapotában mégis meghaladja a 30 fontot is. Ez inkább uszik, mint repül; lábai nagyon rövidek, járnai nem tud s rendszeren vizeken tartózkodik. Ha szárazra megy, merev farkára támaszkodva egyenesen áll. (L. 2. ábra.) S mi szintén megjegyzendő, állásaikban is sort tartanak, figyelőül őrt állítanak, s annak minden gondos mozdulatára pontosan figyelnek.

1. ábra.

szörnykinövésből ment, mert nem tudták, hogy tollainak színvegyülete a legsebbe virággal, a legdrágább érc fényével, tűzével vételkedik! Hátha még azt tudták volna, hogy például a héjja úgy tűnik föl a légben, mintha valamely mozdulatlan felhőszobron állana: míg ez idő alatt egyedül a szárnyaiból kiömlő meleg lég tartja fönn; hogy a pacsirta folytonos dallása közben a legegyszerűbb irányban ezer meg ezer láb magasságra emelkedik föl, s dallóraszámra nélkülül, hogy csak egy pillanatra is megpihenne;

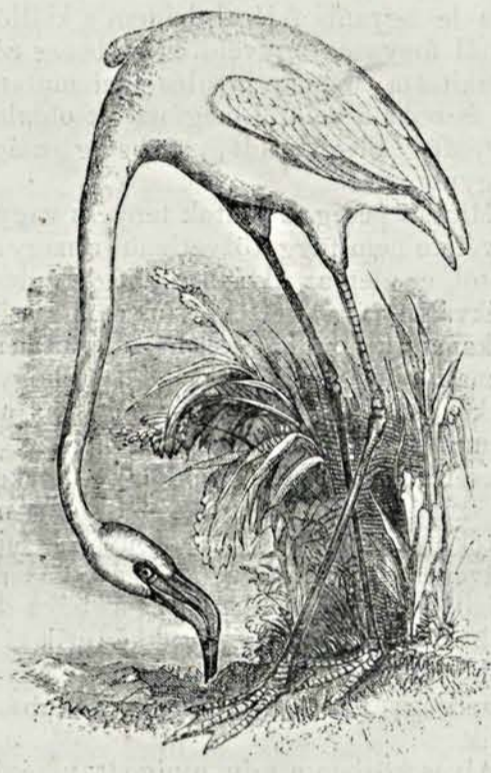
hogy vérhősege rendszeren megüti a 35 R. fokot, tehát hogy az emberit sokban felülmulja.

E pontnál igen sokáig kellene időznünk, ami célunktól nagyon messze vezetne. Maradjunk mi a kitűzött téren, s vegyük tekintetbe a fészekrakást, a madárszaporodásnak a lényegét.

A kis madár igen gyöngé és segélyt igénylő lény, hetekre kell terjednie az ápolásnak, míg szárnyra kelhet; igen csekély

3. ábra.

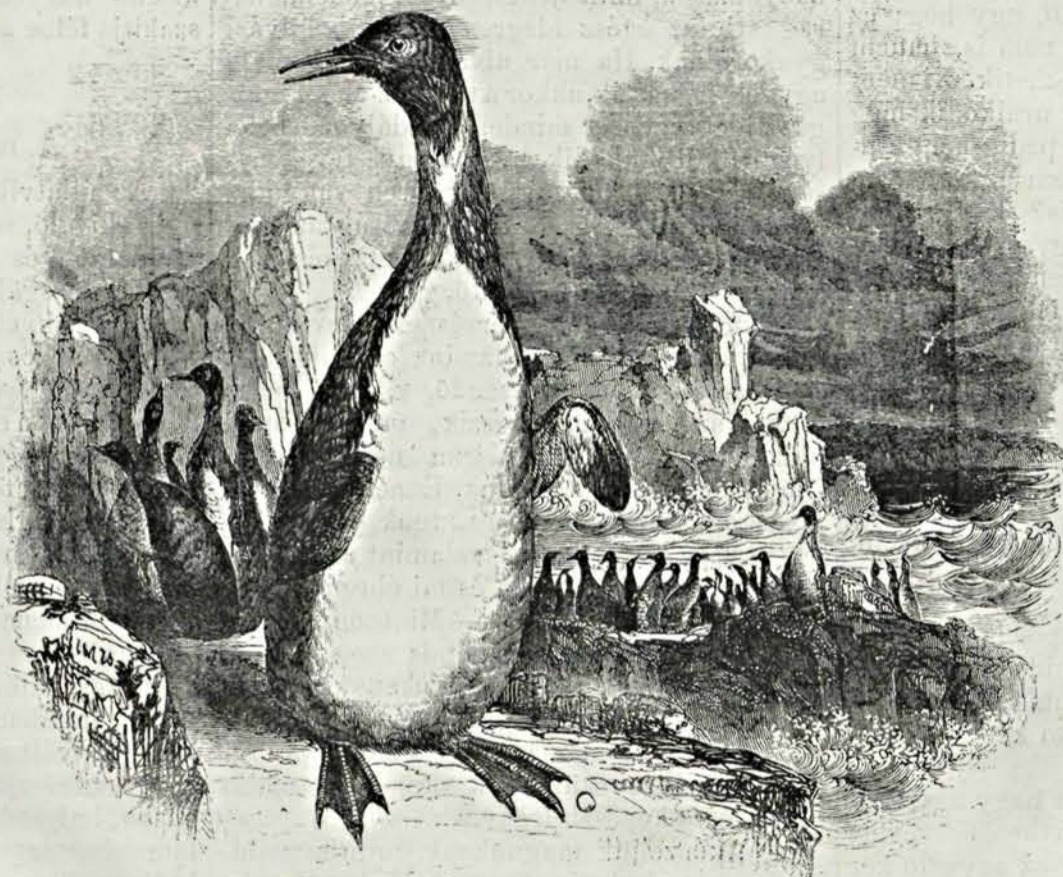

4. ábra.

5. ábra.

Hát a lakok körül sürgő forgó röpkedő madarakat ki nem figyelte meg? ki nem látta a fecske rohanó kanyarulatait? Vagy ki fogja bámulni, ha nem ismerve a madaraknak szárnyaik-, lábaik-, farkaik- vagy tollaikban rejlő sajátosságait, találkoztak az óvilágban, kik eme bátor hajósait a légben ugyanannyi démoni jelenségnek mondák. Hátha még azt tudták volna, hogy például a sas, holló egész évszázadot is keresztül él! hogy a parányi kolibri a hóvizatart is kiállja! Igenis rettegtek az oroszlan dörgő haragját, de a pacsirta diadalát nem ismerték; a majomban ember-hasonmásra gondoltak, de a filmile bájdalára keveset hajtottak, mert nem tudták, hogy a madáralak majd minden

2. ábra.

azoknak száma, melyek azonnal eledelök után futhatnak. Ezeknél a fészkek is durvább és mesterkéletlenebb, az egész néha csak kis ür vagy lyuk: míg amazok fészken egész művészet ömlik el. A fészkek általában gömbalaku, s közönségesen egyszerű s csak a szükségelt tárgyakból van összeállítva; bámulandó rajta azonban a tisztaság, a csín, a szilárdság és a helyismeret, legkivált ama tartósság, mely minden viszony és körülménynek oly célszerűen megfelel.

Megbámulja a művész, előveszi tudományát, szercit, hónapokat is ráfordít egy fészkek kellő utánzására, s műve mégis minden, csak fészkek nem!

Teszem, a pinty valamely bükkfadagánatra oly művészileg

ráhelyezi fészket, hogy még a kutató szem figyelmét is könnyen kijátsza; vagy pedig ráilleszti a sűrű bokrozatból kiemelkedő ágtra, hogy galy, lomb, bokor egyaránt védje azt.

Hebel sajátosságosan rója az emberi művészetet a fészkek utánzásában, de benne is megroandó, hogy a madarat teljesen akarat nélküli lénynek tekinti, és felejté, mikép a madár az anyagot a körülményekhez képest nem egyszer változtatja, habár bizonyos tárgyakat szivesen használ is fel; hogy a fészkek helyisége sem mindenkor ugyanaz, s hogy az utóbbi fészkek mindig felülmulják az elsőket, mit a madár, ha csupa gép lenne, bizonyosan nem cselekednék.

Vagy ki nem bámulta meg a sárgarigó, függőmadár, nádiveréb és csipegő rigó fészket akár szerkezetében akár alakjában? hát

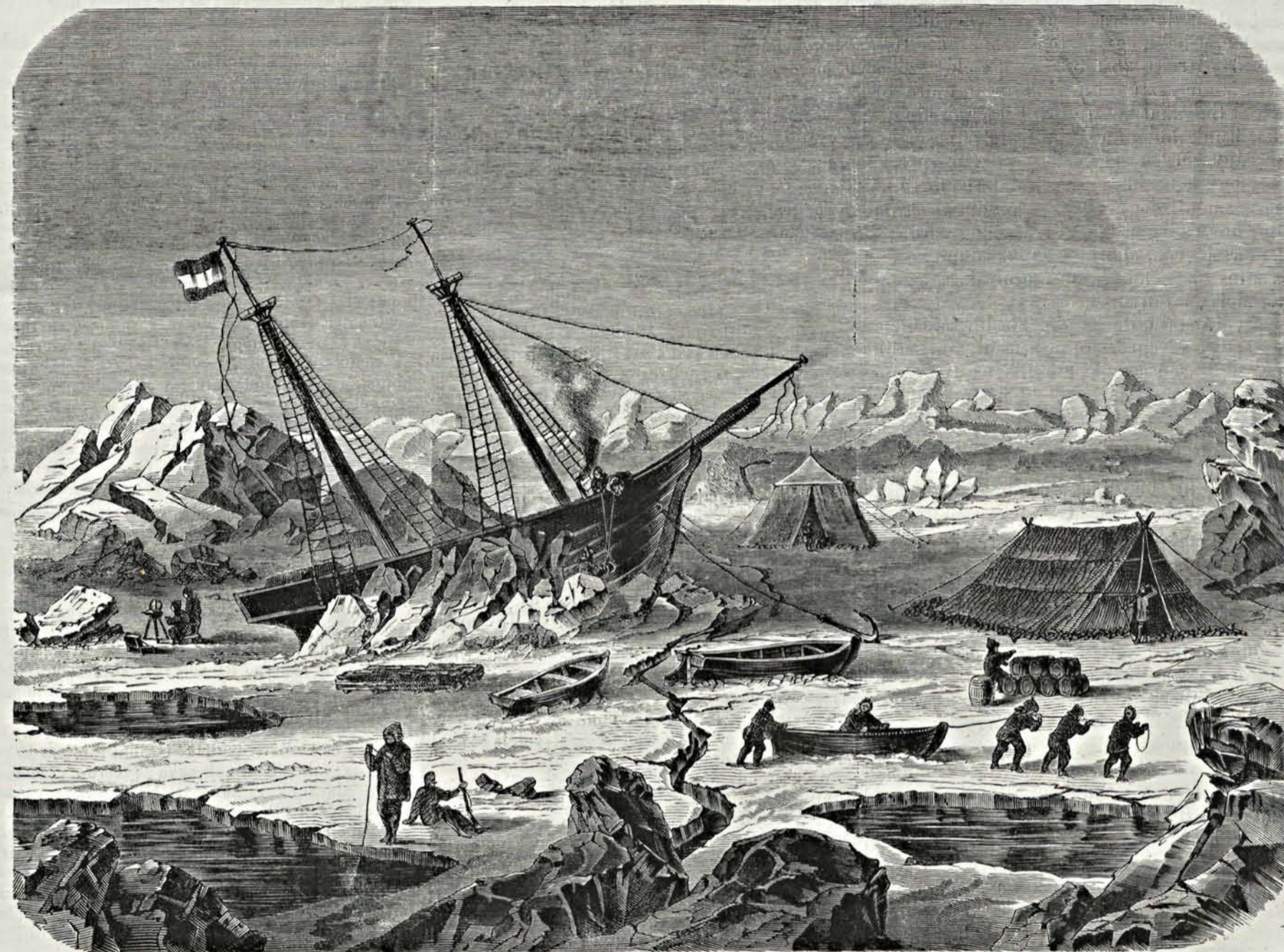
ezzel egybevettjük a golya, lángmadár, nagylábutyák vagy a sasok fészkeit, úgy tűnnek föl, mint vademberek művei. (Lásd 3., 4. és 5. ábra.)

Hol a him többnejű, mint az afrikai strucz és az ujhollandi nagylábutyák, ott csak a nőstények vesznek részt a fészekrakásban; ha a család egyes párból áll, mindkettő közreműködik, a fészekanyagot a helyiség, égálj és vidék határozván meg, az egyberagasztás pedig saját nyáluktól függvén. A fészkek helyzete okosságát árul el. — Rendszeren ellenséget, zivatar és hideg ellen nyujt ótalmat, mennyiben a tojáshoz és fiatal nemzedéknek arra szüksége van. Az erdei madár ágakra vagy galy és lombok közé épít, mások rost vagy növényzsalakra rakják fészkeiket: de vannak olyanok is, melyek szikla vagy földür, faodura, sőt a földre fészkelnek. Némelyek

szet mondaná, hogy örök titkaiba pillantani gyarló embernek nem lehet.

A mult év nyara ködös, esős és szokatlanul hideg volt az északi vidékeken. Előre látni lehetett, hogy tudományos vizsgálódásokra nem alkalmas. Nehogy azonban kötelesség-mulasztással vádolják, Krusenstern bátor és edzett matrózokat válogatván maga mellé, Szent-Pétervárról 1862. év júniusában a veszélyes utra elindult, s utazását következőleg adja elő.

Jól felszerelt, erős, viharoktól kipróbált hajón, Lujában, augusztus 1-ső napján szállottunk a tengerre. Mindjárt az első napokban hatalmas jégdarabok késleltették haladásunkat. Kedvező széllel, aug. 12-kén a Dolgoi sziget északi csucsához értünk. Már itt jégtorlaszok álltak utunkat. A hajóhoz hatalmas jégdarabok verődtek, s a tenger

Krusenstern utazása az északi Jegestengeren.

a fügemadár fészket ki nem ismeri? Valóban mindannyi bámulandó remek műnek mondható, majd az egyberakás utánzóhatlan művészetében, majd ama mesterséges elhelyezésben, melynek következtében gyakran a legsűrűbb lombozatban egyes kidülyedő ágak folyton rengő csücskeire illesztik, csak hogy az ifju sarjadékat megmentsék, megóvják; a bejárat pedig oly rejtett, szük és mesterséges, hogy a fenyegetett család benne mindig biztos menedékre számolhat, de a rettegett kigyó mégsem férhet hozzá!

Mint utazók beszélnek, Kafferföldön a társaspintyek százankint sereglenek egybe, egész madárgyarmatot alakítanak, füvekből fakeményesű tetőt raknak, s közös ótalom alatt élnek. A tető egy és köröskörül szabad, belől mint méhkasokban lak lakhoz van tapasztva 2., 3—500 is egymás mellett. Ha

magánosan, mások együttesen építnek; némelyek évenként ujon dolgoznak, mások mint golya, fecske, csak a régít tatarozzák.

(Vége következik.)

Utazás az északi Jegestengeren.

A mult év nyarán Krusenstern, orosz szolgálatban levő tengerész-kapitány, a Kári-tenger szorosából megvizsgálása végett nevezetes tengeri utra volt kiküldve.

Kári-tengernek az északi Jeges-tenger azon részét nevezik, mely az Obi félsziget s Novaja-Zemla, Európa egyik legészakibb szigete között terül el. Az örök jégtől zajló tenger többnyire hozzáférhetetlen. Partjain magasló jéghegyek zárják el a kilátást az emberi fürkésző szem elől, mintha a termé-

fölszínén mérföldnyi nagyságu jégtáblák uszkáltak; csak a legénység kitartó munkásságának sikerült, hogy a következő napon a Jugori csatornába juthatánk. Ez egészen jéggel látszott borítva lenni, s csak közelebb érve láttunk rajta egy hajózható sikátort, mely némely helyen egy mérföldnyi széles volt. Oda irányoztam a hajót, s délután 5 óra tájban a Kári-tenger állt szemünk előtt.

Sűrű jégtáblák usztak a tengerről a száraz föld felé, s rossz jel gyanánt látszottak tovább mehetésünkre. Ránk esteledvén, horgonyt vetettünk, s így töltöttünk egy borzalmas éjszakát. A jégtorlaszok, a vihartól úzve, rettentő morajjal zajlottak át a csatornából a Kári-tengerbe, végpusztulással fenyegetve mindazt, mi ellenükbe állt. Több ízben kénytelenek voltunk a horgonyt föl-

A tengeri fürdés és halászat.

I.

Küstendse, jul 4. 1863.

Minden dicséretes fürdésmod közt kitűnő a tengeri fürdés. Ez magában egyesíti a folyóvízi mozgalmat, az ásványvíz vegyelemait, a hideg vízgyógyászati zuhanásait, a gőzfürdők párázatát, és a mindenek fölött, bármely fürdésnél kívánatos, szabad testgyakorlást. Használati módora legközelebbi a természetéhez, és mindenestre nemcsak az eleven lények, hanem maga a földtetem mosogatására fordítja a természet. Mi a természetől ily természetesen ered, természetesen az embernek is egészséges. — En a tengeri fürdést úgy használom és javallom, hogy az ember csakis az illem követelményeinek megfelelő csekély mezben, lehetőleg meztelen, levétkezés után azon hevenyen járuljon a vízhez. Fejen kezdve, gyorsan meglocsolja lefelé egész testét, azután az özőbe merüljön. A vízben henylőn nem kell; a ki nem uszik, legalább lobacosalással s folyton mosakodással foglalkozzék. Gyors mozgás a fürdés főkélléke. Aztán a fürdésre okoszerűleg használó időköz leghosszabb egy órányed; ez is lehetőleg árnyékban, a nap hűvösebb szakában: u. m. pitymalatkor s alkonyatkor. Örizzkedni kell a nap egetől hevével. Hosszadalmasan a vízben tespedni, oktalanúság. Orvos is csak hűtés, meggyöngítés végett rendel huzamos fürdést. — Vízből kijöve, a test tetőtől talpig lepedővel gyorsan megdörögönd; sebtel kell felöltözni, legelső a főveg és lábbel stb. Aztán halk sétá. Sem utes gyomorral, sem jóllakva fürdeni nem szabad. Sem rossz kedéllyel, sem mámorosan. Sebeselek, fekélyesek, orvosi tanácsot kérjenek. Csak sajnosan kell megjegyezmem, hogy még mai nap is vannak orvosok, kik a fürdésnek egyáltalán ellenségei. Ilyeneknél aztán lehetsz Jób, vagy Adónisz, félhető, hogy eltiltanak. A mikorra és hányzorra, általános, okoszerű szabályt állítani lehetetlen. En télen, nyáron, reggel, este, — ha lehet hidegben — megfürdöm. Egészséges vagyok, mint a makk. Gyöngének ritka, rövid fürdést, pozsgásoknak gyakori huzamosat ajánlok. — Okaimat itt kifejteni, természetesen szük a tér.

A fürdői alkalmatlanságra nézve Konstantinápolyban vannak magarósaik fürdő-hajlékai; népfürdők, hők közös medencze van, különböző állózkodó butyakkal. De legezészeribbeknek találtsz s leginkább kedvelem az ázsiai parton Kadiskónél, szabad tengerre állított, különböző fürdőbutykat, melyekhez padlókön lehet járulni. A tenger feneké közönségesen köves, fővényes; a durvább buczkák elhárítják, a hínár kiirtva; s a tenger folyton üde hullámfodrokat szolgáltat. Várnánál egy szép kis folyó fut a tengerbe, s a kétféle víz egyesülténél a fürdés bizonynyal legkellemesebb. Küstendésen előbbi évben volt fürdőbutyka. Ez évben a vállalkozási vetélkedéssel minden elmaradt.

Küstendésnek két nagyocsa öble van. Egyiket az angolok monopolizálják; a másik elegendő, vagy köves, vagy fővényes, vagy elegyes fenekű fürdőtérrel szolgált, melybe valóban a helybeli nép seregel is. Idegen ez idén szokatlannul kevés jelentekzik.

A tengeri fürdés hasznai előszámlálhatlanok. Mindenek fölött az emésztést nagyon elősegíti; tehát az étvágyat fokozza, s így a táplálódást lendíti. Kórvegyek másítására, illetőleg javítására hatása szembetűnő. A test tisztaságát azonban csakis moztanilag, vagy illem nem mozdítja elő. Mindenesetre kellemes szórakozás a társaságos fürdés; élénkebb természetűeknek még akkor is, midőn a tenger durzszakodik, vagy éppen haragosan tájtékzik s hánykolódik; mert a hullámok laptaként hányják vetik ugyan az embert s a vizgyázatlan közre is sodorják: besodortatási veszély azonban nincs, mert messze be, köröskörül csekély a tenger. Az uszó mellett néha-néha sikamlil el egy fekete, vastag, eleven, született tengerész — a delfin; de nem bántja.

Dr. Oroszhegyi Jós.

II.

Küstendse, jul 5. 1863.

(A szabad tengerben szabad delinellé hajtóhalászat; ad normam: hajtóvadászat.) Ismertetésem teljessége tekintetéből a tengeri halászatra is kiterjesztetem figyelmemet. Minap irtam a rhombusok és scomberek rajjáról, melyek sajátságos torlatokban tudóznak az özőn szinére. Ezeket mevettyükkel, sőt kisebb sikerrel kézzel is lehet fogni. Másféle halaknak, az édes vizeknél módra,

gyalmot kanyarítanak be, s azzal vonszolják tarka tömbelegyben szárazra. Mig mások hosszú nyelű szigonynyal fegyverkezve, csolnokon eveznek a mélységgel határos sekélyekre; melyek vízbe, mint melegebb pontokra, föltelepszenek heveszni a nagyobb halak. Epen így szunnyadtukven érí őket a kaján halász halálháló fegyvere. De legsajátságosabb azon, mesével határos hihetlennel tetsző modor. midőn a halások elindulnak deljin-keresésre, nem azért, hogy előlják, hanem hogy jól tartáska. E vizi disznónak ugyanis, különben is szokása, minden vizi járművek után száguldozni, s azok hulladékát fölcsemegézni. E sajátságát fölhasználva a halások elindulnak előtte bizonyos kiszámított körmenetre, mely kör udvarát kizsíkányolni tervezik. Az utánok uszongó bitangnak időnkint vetnek jó falatokat; miket ő mohón fölfallva, sebtel lubiczok utánuk. Igen, de ő az özőnbeli apróbb halaknak réme, s hol megérik, seregestől menekülnek mellőle. És ebben rejlik a delfinnél hajtóhalászat titka. Mig ökemét amott járta, emitt teméredé mennyiségben hálózák ki a menekvő sereget. Mire ő, nekik nyugtot hagyja; akkor am azok már idegen elembe jutottak, halál martalékává lettek.

A tengeri martalékkal kimerített háló érdekeselegyebelet tartalmaz, nemcsak a kiszerezni szándékolt halakból, melyek közül közönségesen a legnagyobbakat a tengeri disznókat — mint használhatlanokat — az özőbe visszadobálják; hanem vannak besodorva puhányok, tajkmeok különböző nemei. Közöttük a csengetyűalakú festőcma, mely nihielyt szárazra jut, elsatnyul, s csak czerina vázképében merül a tengerbe vissza. Aztán kagylók, melyek résnilytáltatást visszasaiklanak; gör-rákok, s apróbb gömbölyded fajták, az u. n. tengeri pákok, mik a rákoknak — a közönségesen ismert löféreghez (rovarhoz) nagyon hasonló, apró hosszukás fajtája, miket piaczaikon fölös szerrel árulnak. E fehér pirosdad sárga nyüzsgő portékát emelygős nézni; mégis itt csemegének tartják, s akárhányszor látni, hogy átmenők közükük marcolnak s tovább haladtukban azon elevenen szürösölgetik, szopogatják. Persze, mi a guszttust nem irigylejük; de bezzeg sajnálnak ok is minket, hogy nem tudjuk, mi a jó! — Vannak még a nem halnemű tengeröncek közt midie és satridie nevű tajkosok. Első az osztriga, felénk nem tenyészik; a második épen olyan, mint az édesvízi u. n. békateknő; itt bővíben vagyunk; izlelem is; elevenen eszik, s némi zamatos utóíze érzik. Különben csak kocson. Maguk a tengeri halak, szállátlanúságukért, rugalmas porczogó husokért, olykor kövérségükért nagyrabcsülnének. A tengeri kárászok, alakukról Rhombusok azottan, s tengeritese azaz: sóval, eczettel, olajjal megkészítve, hevenyen sütve, rántva, itt folyvást kaphatók. Többi apró halak közt itt a heringnek egy alfaja honos, nagyobb s kövérebb tetemmel; az igazinál szaporítlanabb. Ezt és a tőkehalat (Stockfish) itt szárítva és beszóva árulják. Utóbbi valóban jó pikáneria; mint illyennek neve: lakorda. Tokot és vizát, piacunk ritkán lát. Vidékünk tavakkal meglehetősen ellátva levén, édesvízi halaknak is bőségében élünk. Gyakran hatalmas harscsák, szép pontyok, ceukák szabadlatnak föl előttünk. Még van a halaknak háromféle hengerű karsu, laposkarsu, és gömböc-fajtája, melyek miridszámán, teljes szekéredékekkel hozatnak áruba, okkaszámra méretnek el, s azon mindenesztől, legfőbb leöblitve, föl is emésztetnek.

Dr. Oroszhegyi Jós.

Egyveleg.

Parasiták vagy élődi állatok az ember fogain. Egy amerikai orvos azon felfedezést tette, hogy az ember fogainak főjaldalmát, valamint megromlását, élődi állatok okozzák, melyek egy része az állatokon, a másik pedig a növényeken élődik. Az említett orvos négy ilyen élődi férget vett észre az általa megvizsgált fogakon, melyek az állatországban, — és kettőt melyek a növényországban élődiökhöz tartoznak. Szerinte a fogak tisztogatásának csak egy oly módja van, mely által minden baj elháríthatik és megelőzhető, és ez az az, ha a fogak fehér fínom szappannal tisztogattnak alkalmas fogkefék segítségével. Dr. Broditsch Uj-Yorkban pár év előtt egy külön értekezést is tartott a tárgyra vonatkozólag, mely azóta nyomtatásban is megjelent. Az értekezés czime következő: Az állati és növényi parazitákról, melyek az ember fogait megromlítják, és arról, mi módon lehet ezeket kipusztítani. Dr. B. L.

Egyház és iskola.

** (Buda-pesti templómépítési bizottmány) ezim alatt egyesült azon két bizottmány, melyeknek egyike a pesti lipótvárosi templom építésére, — másika a budai Mátyás-templom újra díszítésére alakult és ügyelt fel. A bizottmány célja: pénzt gyűjteni, mely egy harmadában a budai, — két harmadában a pesti egyházakra legyen fordítandó. E bizottmány elnöke Budán az egyházi részről Dániel J. cz. püspök, világi részről pedig b. August A. — Pesten pedig egyházi részről Sújinszky A. jözeftvárosi plebános, világi részről Medecz J. — A bizottmány üléseit Budán és Pesten váltva fogja tartani.

** (A m. kir. egyetemnél) dr. Kautz Gyula, eddig itt magántanár, rendes tanár lón kinevezve.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

♣ (A pesti törvény) az engedély, hir szerint, legfőbb helyről Pestváros hatóságához már leérkezett.

♣ (Gazdánk érdekében) tudatja a „Jöszög és hazai termények országos adásvévesi ügynöksége,“ miszerint 4000 darab birka, nyári legeltetés és téli tartásra, Veszprém megyében méltányos föltételek mellett helyet talál. A föltételekről az intézetnél, — országút 4. sz. alatt, — bővebb tudomás szerzethető.

♣ (A Marczal szabályozása végett) Pápan gyűlést tartottak, s a kormányhoz kérvényt nyújtottak be, melyben bizonyos összeggel a költségek fedezéséhez járulást, — az országos alpolbó törlesztés mellett 10 évre kölcsön adását, — a közmunka-erőnek két éven át a szabályozási munkálatokra átengedését, — s bizonyos ideig adómentesség kieszközölését kéri. A győrmegyei bírtokosok pedig óvatossá terjesztették elő, hogy előbb a Rábat, s ezt megelőzőleg a Dunát szabályozzák, különben kárt szenvednek. — Ennek dacára, a „Gy. K.“ szerint, a szabályozási munkálatok aug. 10-én megkezdődnek.

♣ (Selyemtenyésztés Szegeden.) Uj-Szeged és az ottani vasutállomás között eddig használatlanul hevert 29 holdnyi tért, a „Sz. H.“ szerint, egy vállalkozó eperfákkal szándékozik beültetni, ha azt a város e czélnéki átengedi. A vállalkozó évenként 16 tal selyemhernyóutját ígér kiosztás végett a város rendelkezése alá bocsátani, s a tenyésztőket eperfa-levéllé s szüköség utasításokkal is ellátja. Az eperfa-iskolát árokkal s eperfa-szővényvel véteki körül, s 20 év múlva visszadóra a városnak. E terv a város részéről a helytartó-tanács hozhat fölterjesztve.

Közintézetek, egyletek.

** (A magyar tudományos Akadémia) bölcsészeti, törv. és történettudományi osztályának a hó 20-án tartott ülésében Ráth Károly folytatta értekezését a „magyarországi török hódoltságokról, különös érdekelő adván elő az akkori török zsarolás elő való bujdosás módját. — Utána Peregriny Elek tartott érdekes előadást az „angol nevelés“ről. Különösen a német nevelési rendszerrel hasonlítva össze az angolt, s úgy találja, hogy amaz a sok és alapos tudás szerzésére helyezi a fősulyt; mig az angol mindenkéltől embert, s szabadságszeretőt férfiut akar nevelni. — Végül Römer Flóris mutatta be ifj. Kubinyi Ferencnek a „Zölyomgyei építészeti régiségekről“ nagy avatottsággal írt értekezését. — Ezután a titoknok olvasta föl a helytartó-tanácsnak azon leiratát, melyben az Akademiát fölszólítja, hogy javasoljon alkalmas egyéneket, s utasítást dolgozzon ki, a Magyarországon található régiségek megőrzése végett országoszerű kinevezendő gondnokok számára. Végül a titoknok jelenté, hogy az arch. bizottság, a vizsálatott Ipolyi Arnold helyére Römer Flórist választotta meg.

** (A m. képművészeti társulat) igazgatóválasztmányának a hó 9-én tartott ülésében hirdették ki a közgyűlésen beadott szavazatok eredményét, melyek nyomán választmányi tagokká lőnek: Arányi Lajos, Orlay Sámuel, Than Mór, Feszl Frigyes, Barabás Miklós, gróf Festetics Béla, Izsó Miklós, Heckenast Gusztáv, Marasztóni József, Ebner Ede, Bertalm Reszó, Harsányi Pál, Jankó János, Székely Germán, Rosty Pál, Molnár József, Simonyi Antal, Nagy Iván, Frey Lajos, gróf Keglevits Béla, Ujházy Ferenc, Pecz

TÁRHÁZ.

Henrik, Lintay Kornél, Kendefy Árpád, Csillagi Lajos, Erd Károly, Jármay Gusztáv, Dux Zsigmond, Lakner János, Ligeti Antal, Elnök gróf Andrássy Gyula, alelnök Almásy Pál, titkár Telepy Károly, pénztárnok Pietsch Gyula, ellenőr Nádossy György, szerkesztő Maszák Hugó, ügyvéd Perlay Kálmán. A műcsarnok elügyelője Klimkovicz Ferenczet választották meg; s egyzersmind elhatározták, hogy a tehetséges fiatal művészeket a műcsarnok látogatására szabad bemeneti jegyet kapjanak.

** (A nyitrai takarékpénztár) a hó 15-én nagy ünneppélylyel megnyitották.

** (A kolozsvári polgári kaszinó) Willmors Rudolfot tiszteletbeli tagjául választotta, viszonzásul azon előzettségért, hogy a svéd zongoraművész, egy magyar népdal felett irt sikerült változatait a kaszinónak ajánlta.

Balesetek, elemi csapások.

** (A marhavész.) Jánosiban, Rimaszombat mellett, a hozzánk érkezett tudósítás szerint ismét kiütött. Már örülni kezdtünk e vész teljes megszűnésének, mert a legújabb hivatalos adatok nagyon megnyugtatók voltak. Ezek szerint huszonegy megyében a marhavész egészen megszűnt, s az egész országban csak 96 darab marha sinlik e vészben. Egészen véve, a marhavész kitörése óta 412 helységben 239,365 darab marhalétszámból 61.847 betegedett meg, mikből 21.408 darab kihagyóult, 38,238 darab elhullt, 2105 db. lebunkoztatott, 96 db. pedig további orvosi felügyelet alatt maradt. Ezek nyomán az összes marhavészesség 40,343 darabot tesz. A marhavész egészen megszűnt 400 helységben, s most csak 12 helységre szorítkozik.

Mi újság?

** (A Kazinczi-alapítványról.) A széphalmi dicsőcsarnok közlése alkalmával megemlítettük azon czélszerű intézkedéseket, melyeket különösen a széphalmi bírtok körül tett az ügy vezető bizottmány. Most hivatalos kütöböl a bizottmány eljárásáról kimerítő ismertetés látván napvilágot, a már közöltöken kívül fölgyejezzük még a következő adatokat. Az egész alapítvány 49,557 ft. 56 krból áll. Az ügy kezelésére gr. Dessewffy Emil, b. Eötvös József, Deák Ferencz, Urményi József, b. Kemény Zsigmond, Kazinczy Gábor lőnek fölkérve, s a központi bizottmány, különösen a széphalmi bírtok rendezése tárgyában, szüköségnek tartotta Zemplén megyében a helyszínen lakó honfák közül: b. Senyey Pál, Komáromy József, Éva Andrási, Sogh Antal, gr. Károlyi Ede, Erdélyi János és Bódogh Károly urakat hívni fel arra, hogy albítottmányt alakulva, az alapítvány érdekeit ott helyben képviseljék, s a kellő intézkedések tervezetét készítsék el. Ezeknek hazafias közreműködése mellett jöttek létre azon czélszerű újítások Széphalmon, melyeket már elősoroltunk. Az alapítványhoz váltott jöszöngön fekvő terhek mind ki vannak méltányosan egyenlítve. A jöszög évi 1300 ft-ért van bérbe adva. — A dícsőültnökönai közöl eddigelő Kazinczy Bálint négy kiskorú gyermekére 800 ft., Kazinczy Thália, férj. Hrabovszkiné három gyermekére pedig 600 ft., s így az unokák nevelésére összesen 1400 ft. fordítottat évenként. — Kazinczy F. születése helyén, Eresmlyében felállítatni rendelt gránit emlékt. Grenday műhelyében készült, s a közszg kérésére, ennek nyílt terén, az egyház mellett állítottatott fel. A viszonyok gátolják, hogy az emlékt felállítására ünneppélyly legyen összekötvő. Ez emlékt, a szállítás költségeivel együtt, összesen 677 ft. 28 krb kerül. — Az alapítvány czéljaira tett költségek után — miknek folytán Széphalom megszerveze s gazdasági épületekkel ellátva, évenként 1300 ft. haszonbért hoz — van a Kazinczy-alapnak még 17,600 ft-ja biztos jelzálogra elhelyezve, s 6460 ft-ja, mely a pesti takarékpénztárban kamatoz. Hátra vannak még az Ybl-féle emléktépület s a kertrendezés költségei, melyek fedezésére után a még vászínulog fennmaradó 12—15,000 ft. kamatai, a haszonbérrel együtt, folytonosan a segélyre szoruló Kazinczy utódok nevelésére s gyámoltására leszne fordíthatók. Így a kitűzött feladat sikerrel van megoldva.

** (Az inség nyíltése tárgyában) tanácskozás tartása végett. Abonyi István helytartótanácsos, e hó 16-án Szegedet látogatta meg.

** (A rendelkezés alatt levő hivatalnokok száma) az osztrák birodalomban még 1800. Ebből

a nagyobb rész azelőtt Magyar- és Erdélyországban volt alkalmazva az igazságszolgáltatási és kezelési szakkal. Egy bécsi lap 4000-re teszi azon rendelkezés alá jutott, azelőtt Magyarországon alkalmazott hivatalnokok számát, kik a helyett, hogy az osztrák tartományokban hiatalt vállaltak volna, inkább végkép visszaléptek a szolgálatból.

** (A szük idők jellemzésére) a „Sz. H.“ következő különös esetet hoz föl. Szegeden egy gazda nem tudván két lovát eltartani, sem pedig eladni, hogy éhen ne veszenek, kikötötte azokat az utcára a sövényhez azon hitben, hogy majd csak akad gazdájuk. De nagy volt csodálkozása, midőn másnap reggel lovai mellé köve máskét ketőt talált, melyek az övéknél még sokkal roszabb állapotban voltak.

— (Uj szavak gyártása.) Némely embert még mindig nagyon bántanak az idegen hangzású szavak nyelvünkben, s ezek mindent elkövetnek, hogy ama szavakat minden erőszakkal kiküszöböljék. Nem gondolják meg ezen jó urak, hogy itt erőszaknak nincs helye, hogy művelt nyelv, idegen szavak tarkasága nélkül nem létezik, s hogy ezen szavak nagy része nálunk márnnyira akklimatizálódott, megmagyarosodott, hogy bátran neveljük meghódított sajátunknak. Többször szellettünk ezen oknélküli buzgalom ellen. Most ismét egy ily esetről van alkalmunk megemlíteni. Egy vidéki t. ügyfelünk azon hálátlan munkába kapott, hogy ismét egy csomó idegen származású szót magyartson. A jegyzéket azon óhajással közi velünk, hogy a szavak terjesztését mi is közreműködünk. Az utóbbit nem ígérhetjük, mert az új szavak egy részét szüköség telletnek, másrészt szerencsétlennel tartjuk, de azért a jegyzéket itt közöljük kuriozumképen, hogy többen is ítéletet mondhasanak felette. Az indítványozott új szavak ezek: Akademia — tanműde; — kollegium — tangyűde; ekklezsia — vallda; templom — imárda; presbyterium — népkóra; superintendencia — hitügyelde; rector — intéző; curator — gondász; protestans — hitóvár (!); senior — öbász (!); presbyter — népkórász; superintendens — hitfelügyelő; reformatus — hitjavítonez; cantor — éneklész; togatus — hitmező (!); orgona — ájt-zora (!); organista — ájtzórász; empyria — oktonda; empyricus — oktondász (?) stb. stb.

Elég ebből ennyi. Tessék választani! Fogadni merténk, hogy a nagy többség inkább a régi, mint az új szavak után fog nyulni. Valóban sajnáljuk az ily dolgokra pazarlott fáradságot és jóakaratot.

** (Névmagyarázatok.) Felsőbb engedély folytán Gestenauer János dunántúli kir. ker. táblai íktató „Gesztesi“-re, — Drnicsek Nándor, ugyanazon kir. ker. táblai írnek pedig „Déri“-re változtatták vezetékneveiket.

** (Látok-leány.) Hajdu Szoboszló mellett egy koronkint delejes alomban szenvedő ifjú leány nagy bántulást tárgya. Delej s almban jövedőget is, s bár iskolába sohasem járt, jóslatait dallamos versekben szokta mondani. Egyébiránt ha ébren van, semmit sem tud arról amit almban beszélt. A nép azt állítja, hogy tavasz óta az időjárás mindennap olyan volt, milyennek a beteg leány előre megmondotta, s azért hisz szavainak.

** (Nevezetes rablás.) Zalavölgyéről oly rablásról tudósítanak, mely azon a környéken a közbátorságot nagyon szomorú színben tünteti elő. E hó 11-ikén este az ungi pusztán két fegyveres rabló egy kocsi letartóztatván, arra még másik négy czinkostársal együtt fölültek, s hajtottak Eger falu felé. Itt egy pandur-káplárral találkoztak, aki panduroknak vélvén őket, — mert olyan ruhába voltak öltözve, — közsönve kettőtözlet feljőtk, de ezek három lövéssel leterítették. Erre a koresmában időző három pandur is kiugrott, s eredménytelenül lövöldözött a rablók után, akik a falu tuló végén a falu népe előtt kényelmes tanácsot tartva elhatározták, hogy Szabarra mennek át. Itt alkonyatkor Polgár János plebánost rohanaták meg, aki tusaközben közölök kettőt le is terített, de megkötözve, s kinezva 160 fnyi pénzt kiadni volt kénytelen. A rablók égő zsarátnokot akartak hasára tenni, ha mindent elő nem ad. Azután másfél órai motozás után 18 ezüst evő-, és 6 kávéskanalat, 4 tallért, 16 fnt huszasokban, egy arany órát s a templom pénztárából 30 fnt kikutatva, a közeli koresmába mentek; itt lemosván magukról a vért, az erdő szélén elűntek. Hivatalos vizsálatból kitűnt, hogy az egész rab-

lás ideje alatt pandurok is voltak a faluban, de elrejtözve, moccanni sem mertek, s csak később indultak nyomozásukra. Már ekkor Zalavárott is tudták a történeteket, s innét hasonlóképen elindult egy pandur-csapat. Amint az uton szemben találkoznak, mindegyik a keresett rablóknak vélte a másikat, s egymásra kezdtek lövöldözni, míg a tévedés kiderült.

*(Rabló-gyilkosság.) A „M. S.”-nak írják, hogy a M.-Szigetről Sugatagra vezető uton e hó 8-án borzasztó gyilkosságot követtek! el. Egy munkás ember, midőn sóvízért hajtott volna, kocsijára egy csavargó fölkerelkedett, s a jószívű kocsiát megölte. Miután mindenéből kivetkőztette, holttestét az ut melletti patakba veté, ez azonban egy fűzfa-galyaiban fennakadt s így reálaltak. A gyilkos a közeli koromszába tért, s midőn itt a meggyilkolt ruháival akart fizetni, büntette nyomára akadtak s a hatóságok átszolgáltatták.

*(Gyilkos gyermek.) Urkuton a Bakonyban egy 14 éves fiút, 10 éves unokaöccsével, a szőlők fűvet szedni küldtek ki a mezőre. Itt azonban a fiúk összevesztettek, s az idősebb, a kisebbiket, haragjában a sarlóval megölte. Haza menet a vérfoltokat ruháján besározta, de a szőlők észrevették a vért s rozsat gyanitva, amint a mezőre kimentek, a kisebb fiút halva találták. Ez alatt azonban a fiatal gyilkos nyom nélkül eltűnt.

*(Halál-tétel.) A kecskeméti rögtönbíróóság Sebők, igazi nevén Sebestyén János rablót kötélt állati halálra ítélte, s ez ítéletet rajta e hó 11-én délután végre is hajtották.

Nemzeti színház.

Péntek, jul. 17. „Az ördög naplója.” Vaudeville 3 felv. Irta Arago és Vermon, ford. Egressy.

Szombat, jul. 18. „Alvajáró.” Opera 3 felv. Bellintól. Stéger vendégjátéka.

Vasárnap, jul. 19. „A haramiák.” Szomorujáték 5 felv. Irta Schiller.

Hétfő, jul. 20. „Rózsa és Rózsa.” Vigjáték 4 felv. Irta Birchpfeifer Sarolta, ford. Fancsi L.

Kedd, jul. 21. „A Troubadour.” Opera 3 felv. Verdítől. Stéger föllépte.

Szerda, jul. 22. „Egy kis szivesség” és „Az első beteg.” Francia vigjáték 1 felv.

Csütörtök, jul. 23. Wagner Richard hangversenye 2 szakaszban. A „jövő zenéjének” nagy mestere ritka művelészetben részeltető zenekedvelő közönségünket. Az előadott darabok egész sora zata mind az ő műveiből volt összeállva, s e szép

részletek azon ohajást kellették jennünk, vajha egyszerű darabjaival, melyekkel szinpadunkon még eddig nem találkoztunk, egészben is megismerkedni alkalmunk lehetne.

Budai népszínház.

Jul. 17. „A falusi lakadalom.” Népszinmű 3 felv. Irta Jakab István.

Jul. 18. „III. Richard király.” Tragoedia 5 felv. Irta Shakespeare. Hosszu távollét után Molnár ez estén lépett újra fel, a közönség üdvözlő tapsai között. Richardjában találtunk néhány sikerült jelenetet, az egész előadás azonban kevésbé volt kielégítő; a mellék szerepek hiányosan voltak betöltve. A kisebb erőt csupán nagyobb szorgalom pótolhatná némileg. Véleményünk szerint egy Shakespearei darab színrehozatala megérdemelné annyi előkészületet, mint legalább is Dunanan.

Jul. 19. „Tíz leány és egy férj sem.” Vig operette 1 felv. Zenéjét írta Souppé.

Jul. 20. „Egy zsidó család.” Szinmű 4 szakaszban, írta Miron.

Jul. 21. „Tíz leány és egy férj sem.” Vig operette 1 felv. Előtte: „A dajka.”

Jul. 22. „Lavater.” Szinjáték 2 felv. Dumanoir után Csepreghy.

Jul. 23. „Dunanan apó és fia utazása.”

Szerkesztői mondanivaló.

6668. Várgede. K. R. Semmi hiba nem történt; mi tartozunk köszönettel. Bár mielőbb elkészültne a kép.

6669. Bécs. D. I. A lapot a kijelölt cím alatt elküldtük. Régen megteszük, ha tudjuk a dolgok állását. Az egyik cikk a közlekedésben.

6670. Vízakna. Vettük a derék öreg ur arczképét, s szívesen nyitunk az ismertetésnek tért lapjainkban. Azon véleményben vagyunk, hogy nagyon megérdemli, s hogy olvasóink is szívesen vendik az ily közleményeket.

6671. Z. Egyszer. H. J. Közléseit szívesen vesszük.

6672. Akna-Sugatár. S. A. A keresett ur ugyan nincs szerkesztő hivatalunkban, azonban a levelet kézbesítettük.

6673. Lippa. Dr. Sz. Vettük s az ismétli találkozásnak igen örvendünk.

6674. Kaposvár. Laptartó. A kisorsolási jegyzék ez egyszer tévedésből maradt ki; de a mulasztás már ki van pótolva.

6675. N.-Enyed. Sz. K. Jövő hónapban megindítjuk. A képek lassan készülnek; ez az oka, hogy eddig késtünk. Csak kérjük a még hátralevő részt. Báthory Zs. egykor arczképét szívesen vesszük.

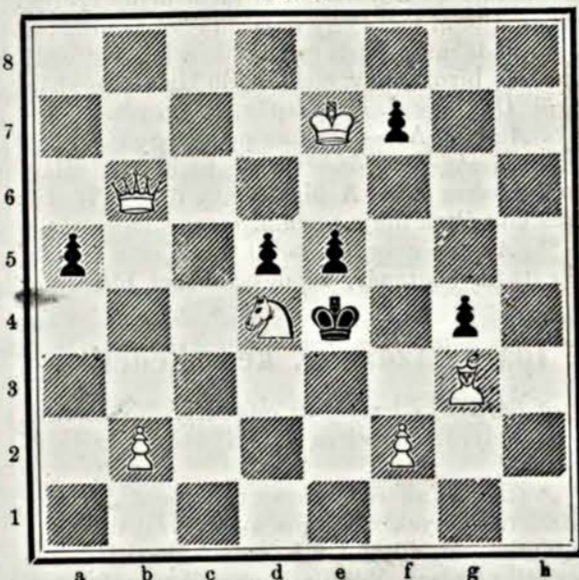
6676. Debreczen. P. N. S. A. könyvet még nem kaptuk. Várjuk — és figyelemmel fogjuk olvasni. Örvendünk, hogy e téren találkozzunk önnel.

6677. A mig... Bojtár vagyok stb. Könnyű zenegedezés, de nem költői nyelv s nem költészet.

6678. Iglo. P. L. Közbejött akadályok miatt a várt válasz és küldemény csak a jövő hó elején indulhat el innen. A mi azonban nem baj.

SAKKJÁTÉK.

187. sz. f. — Willmers Rudolftól (Bécsben). Sötét.

Világos indul, a 4-ik lépésre matot mond.

A 182-dik számú feladvány megfejtése. (Szerző megfejtése szerint.)

Világos. Sötét. 1. Ve5-e7... Kd3-d4

2. e4-e5... Kd4-d5

3. Ve7-d6† mat.

(E feladvány H d 5 - c 7 első lépéssel is megfejtető; de ezen egy Világos gyalognak c 7-re állításával könnyen segíthető.)

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagy-Kikindán: Wolsinger Izidor. — Rima-Szombaton: Róth Kálmán. — Debreczenben: Zagya Imre. — Vácson: Niczky Pál. — Tályán: Nagy Lajos. — Felső-Penczen: Endrődy Géza. — Pesten: Cselkó György. — Bojtkokon: Weisz Fülöp. — Kun-Sz.-Miklóson: Bankos Károly. — Egerben: Tilkovszky F. — Szili-Sárkányon: Högyszéi Pál.

Rövid értesítés. B.-Füred: F. J. A szíves meghívásért köszönetünket küldjük viszonzásul, annak elfogadását talán más időre tartva fenn. A megfejtést illetőleg az igaz uton van önk; a képzelt ellenhúzás az egyik fő, s talán a legjobb változat.

TARTALOM.

Beely Föld (arczkép). Chernel Kálmán. — Nyárban. Csizi János. — A csonka kar (vége). Boecky Papp L. — Az alvás és álmodás. — A madár és fészke (5 ábrával). — Utazás az északi Jeges-tengeren (képpel). — A tengeri fürdés és halászat. Dr. Oroszhegyi Józsa. — Egyveleg. — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Balesetek, clemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felolós szerkesztő Pálk Albert. (Lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, augusztus 2-án 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

Table with subscription rates for 'Vasárnapi Ujság' and 'Csupán Politikai Ujdonságok' for the years 1863 and 1864. It lists rates for full and half years in both Pest and Csupán.

Hrabovszky János.

(1799—1863.)

Lapunk mult számában a kath. egyház egy érdemdu tagjának ismertettük életét s panaszoltuk el halálát: most a prot. egyház egy hű fiának képe van előttünk, ki, mig élt, a vallási érdekeknek szentelte idejének legszebb részét, s midőn meghalt, a veszteg fájdalom érzetét hagyta hátra hitsorsosainak táborában.

Hrabovai Hrabovszky János — a kiről szólni akarunk — egyike volt a legjelesebb ügyvédeknek hazánk dunántuli részében, de nem ezen tulajdonsága, nem e téren felmutatott sikerdu munkássága tette nevét a későbbi idők emlékeztetére méltóvá, hanem a prot. egyház közügyeiben tanusított lankadatlan buzgalma, s azon cat i szigorúsága, és egyszerűségű magán jellem, melyet életében annyival inkább tiszteltet nagyszámu ismerősei, minél ritkább napjainkban a hajthatatlan, következetes, erős akarat; s minél gyakrabban találkozzunk az életben erély hiányával, könnyű alkalmazkodással új és idegen viszonyokhoz, s nem ritkán valódi lelki fálságossal is, melyre nem ritkán a „mivelttség” bélyegét látjuk reá sütvé.

Elmondjuk röviden a derék honpolgár életének főbb adatait, s meghozzuk tiszteletünk adóját az elhunyt érdemeinek.

Hrabovszky János a vasmegyei szép Kemenesalján született 1799 aug. 21-kén Kis-Somlyón, hol atyja (György) nagy mivelttségű lelkész, később esperes volt. Iskolai pályáját, a szülői karok ótalma alól kiszabadulván, a soproni ev. lyceumban s a győri kath. jogakademián végezte. Miután Győrött a jogász szigorlaton diadallal kereszttül vergődött, az akkori szokás szerint, először is vidéki ügyvédnél keresett alkalmazást, s Ozorára, herczeg Eszterházy uradalmi ügyészéhez ment joggyakorlatra, hol nemcsak szorososan jogi, hanem egyéb uradalmi és gazdasági ügyek is bizáltak reá. Gyakorlatának teljes bevégezése után, ügy-

HRABOVSZKY JÁNOS.

Vizeki Tallián s egyéb nevezetes családokat hivatjuk fel, kik benne tökéletesen megbiztak; s az iránta tanusított bizalom jelei, kiterjedt ügyvédi munkásságának bizonyítványai a dunántuli egyes megyék s a kerületi tábla levéltáraiban nagy számmal találhatók fel. Ezek mellett Kőszeg városa volt figyelmének, előszeretetének egyik fő-

tárgya. A községi község első polgárát tisztelte benne, s hálásan emlékezik egykori tiszteletbeli tanácsnokára s valódi jöltevőjére. Itt Hrabovszky a legnépszerűbb ember volt; az értelmiség kereste társaságát, barátságát, pártfogását; a szegényeket felkereste ő maga kunyhóikban, s gyermekeiket gyakran látta el iskolapénzzel, könyvekkel, ruházattal, vagy a hol ezt nem tehetette, más tehetősbeket serkentett a szűkölködők gyámolítására.

Azonban sokoldalú munkásságának tetőpontját képezi az, a mit egyháza irányában tett. Hogy mily hű öre volt Hrabovszky J. a prot. autonomiának a válságos időkben, mily fáradhatlan ügyvivője a prot. érdekeknek, s mily lelkes pártfogója a prot. egyházak emlékeztetésében van. A vasmegyei esperességnek 20, a községi egyházközségnek 10 éven át volt felügyelője; a superintendenciális gyűlésekben, hol nem egyszer az elnökséget is lelkesen vitte, tudományával, erélyével és tapintatával csaknem kipótolhatlan helyet foglalt el, sőt a hazai evang. egyetemes gyűlés is sinyleni fogja kimultát, mert oda is gyakran ki volt küldve, hol a dunántuli 150 gyülekezetet mindenkor méltóan képviselte. — Áldozatkészsége az egyházi téren kifogyhatlan volt. Kitént ez különösen a soproni főiskola átalakítása, az ottani tanító-képezde felállításása s a tápda fenntartása ügyében. Nemcsak a hazai egyházi gyűléseket látogatta meg rendszeren és mindig a maga kölségén, hanem 1858-ban Lipcsébe, a Gusztáv Adolf-egylet központi gyűlésére is utazott, s azóta ez egylet itteni meghonosítása ügyében fáradhatatlan működött, gyűjtött, áldozott. Végre a községi papok és tanítók özvegyei s árvái segélyezésére fordítandó gyám-alapot kezdé megalapítani, mely az ő adakozásával indult meg, s

HETI NAPTÁR.

A weekly calendar table for July and August 1863. It lists the day of the week, the date, and the names of saints or events. For example, July 26 is 'Vasár' (Sunday) with 'Anna' and 'Czirjék'.

Teljes számú példányokkal még folyvást szolgálhatunk.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok előfizetési föltételei.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt postán küldve, vagy Buda-Pesten házhoz hordva: Félévre (julus—december) 5 forint. Negyedévre (julus—augusztus—sept.) 2 ft. 50 kr.

Csupán Vasárnapi Ujság: Csupán Politikai Ujdonságok: Félévre (julus—december) 3 forint.

Tíz előfizetett példányra gyűjtőinknek egy tisztelet-példánnyal szolgálunk. — A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Pesten, egyetem-utca 4-ik szám).